

OOS GEBROOK

Heemkundevereniging Hoensbroek
Jaargang 14 - nummer 2 - juni 2021

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.

Jaargang 14 nummer 2 – juni 2021

REDACTIE:

Jan Bus

Bernard Grothues

Jo Hermanns

Wim Kortekaas

Math Mertens

Peter Sikora

Hein Giesen

E-Mail: redactie@heemkundehoensbroek.nl

AFBEELDINGEN:

Ron van Hoof

Marcel van Hoorn

Hein Bisschops

Jo Hermanns (Cover)

LAY-OUT

Jo Hermanns

Wim Kortekaas

ACQUISITIE EN ADVERTENTIES:

Jan Bus

Hein Giesen

SECRETARIAAT:

Klinkertstraat 19,

6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721

E-Mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

VERENIGINGSLOKAAL:

Schuinstraat 2a 6432CM Hoensbroek

BANK:

NL43INGB0003280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

WEBSITE:

www.heemkundehoensbroek.nl

Losse nummers € 3.95

OOS GEBROOK

JAARGANG 14 NUMMER 2 – JUNI 2021

INHOUD

VAN DE REDACTIE	4
KERMIS IN GEBROOK	5
ARCHITECT EN BREUKER JÓNG PIET MERTENS	6
HET LOMAHUIS IN HOENSBROEK	9
HOENSBROEK HAVENSTAD?.....	13
TOEN EN NU: DE AKERSTRAAT-NOORD	14
EEN OMSTREDEN HUWELIJKSADVERTENTIE	16
DE EERSTE TELEFOONHOUDERS IN HOENSBROEK	17
DE JONGE WERKMAN	20
STRATEN.....	26
LEI GREIN, VAN MUILKORF TOT WETHOUDER	33
MARIA TEN HEMELOPNEMING EN DE KROEDWÖSJ	36
THEMATISCH OVERZICHT ‘OOS GEBROOK’	38
BEGUNSTIGERS OOS GEBROOK	43

vanoost

verzekeringen-verzuim-pensioenen
Juliana Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek ☎ 045 - 522 42 41

UITVAARTCENTRUM VAN DEN HOUT

Kathagen 10
6361HG Vaesrade
☎ 045- 5212004

VAN DE REDACTIE

Het ziet er nu naar uit, dat het echt de goede kant op gaat, we zijn er natuurlijk nog niet, maar als de vaccinaties in dit tempo doorgaan en we ons nog steeds aan de regels houden is het einde van de tunnel toch wel in zicht.

Gezien de gemiddelde leeftijd van ons ledenbestand zal bijna iedereen, die dat wil, inmiddels wel gevaccineerd zijn.

Dus zonder gekke dingen zit het er wel in, dat we na de zomerperiode weer activiteiten kunnen ontplooiën.

Maar in het afgelopen jaar hebben we toch niet helemaal stil gezeten.

Ik denk, dat velen van u het AH-stickeralbum Oos Gebrook compleet zullen hebben. Daar heeft een werkgroep van onze vereniging in de periode juni 2020 – februari 2021 hard voor gewerkt, met, al zeg ik het zelf, een schitterend resultaat, dat bij velen erg in de smaak is gevallen, getuige de enthousiaste reacties.

En ook de redactie is er, ondanks de forse beperkingen die de coronamaatregelen ons opleggen, toch weer in geslaagd om u een met interessante artikelen gevuld exemplaar van ons verenigingsblad aan te bieden.

Henri Peters heeft zich voor deze keer verdiept in de geschiedenis van het Loma-huis aan de Buttingstraat; een rijksmonument, dat bij gebrek aan noodzakelijk onderhoud helaas langzaam maar zeker in een deplorabele staat geraakt.

Nu sta je daar met een smartphone in de hand niet bij stil, maar ruim 100 jaar geleden was een telefoonaansluiting zeker in Hoensbroek nog iets heel bijzonders. Ook daar hebben we een artikeltje van Henri Peters over.

En of je het gelooft of niet, Hein Giesen ontdekte, dat er ooit plannen waren om van Hoensbroek een havenstadje te maken.

Natuurlijk besteden we deze keer aandacht aan het overlijden van een illustere Hoensbroekenaar, die onlangs is overleden: ir. P.A.M. Mertens. Bernard Grothues heeft een mooi artikel gewijd aan de grote verdiensten op verschillende terreinen van deze Breuker jong.

En dat is lang niet alles wat we deze keer voor u in petto hebben.

Leest u zelf maar!

W.K.

KERMIS IN GEBROOK

Column Ben van Melick

Op woensdag arriveerden de eerste woonwagens, vrijdags begon het al op kermis te lijken. Spannend.

Zaterdag stonden de attracties gereed en werd er opzichtig gepoetst. Zelf was ik de hele dag in de weer, sleepte alle lege flessen naar slijterij Hamers, maaide het gras, poetste twee auto's en samen met de opbrengst daarvan en de rijksdaalder kermisgeld kon ik dan twee dagen kermis vieren. Zondags rond twaalf uur hoorde je de eerste orgelklanken van de carrousel.

De wereld van Rups, Lunapark en Swing Mill opende zich even later in een rock&roll-kakafonie. Na het feestelijke kermismaal, lange zit, veel familie, volgde de eerste rondgang langs de speltenten, begerige blikken op de prijzenuitstallingen – touwtjetrokken altijd een teleurstelling, langs de kermisattracties en de groepjes opgeschoten jongens en meisjes om te eindigen bij de zoet-geurende snoepwagen, zoveel schakeringen rose, waar je maar geen keuze kon maken en dus besteedde je je laatste kwartje aan het lekkerste van alle lekkers, nog lekkerder dan zuurstok, nougat en gebrande pinda's: de torenhoge, ragfijn gesponnen suiker-spin.

Een bonte wereld van schetterende verleiding en ingetogen verrukking. Meisjes.

De eerste dauw, de eerste lipberoeving maar ook de eerste resolute afwijzing in de Rups waarvan de kap dichtsloeg en waar je door de snelle op en neer gaande rotatie als vanzelf naar elkaar toe bewoog en waar Elvis, Little Richard, Paul Anka en Conny Francis alle schroom uit je oren toeterden. Later, de bravoure in de botsauto's, een arm om de uitverkorene, quasi-achteloos frontale botsingen mijddend. De vrouwen in de show- en variététent. In een nauwsluitend soort badpak op grote metalen kogels dansten ze, sprongen door hoepels, maakten achterwaartse salto's en vogelnestjes. Erotische acrobatiek aan de voet van de grote St-Jan. De grote blonde zal ik nooit vergeten: zo overweldigend blond en rond en buigzaam. Zogenaamd uitdagend maar volstrekt ongeïnteresseerd bewoog ze slomig voor het publiek dat haar aangaapte, met uitgestreken gezicht keek ze over de meute heen, ze kauwde en hulde zich na het showtje meteen in een badjas.

Entree was aan de hoge kant: twee keer op een dag naar binnen en je kermisgeld was op.

IN MEMORIAM

ARCHITECT EN BREUKER JÓNG PIET MERTENS

Door Bernard Grothues

In Heerlen is op zondag 28 maart 2021 de Hoensbroekse architect Ir. Piet Mertens op 88-jarige leeftijd overleden.

Als geboren en getogen Hoensbroekenaar heeft hij als bouwmeester Hoensbroek op de kaart gezet en uitgedragen tot ver buiten onze dorpsgrenzen.

Onder zijn leiding werden tal van kerken in Limburg gerestaureerd.

Hij toonde vakmanschap op hoog niveau, was oud-directeur van de Academie voor de Bouwkunst Maastricht en grondlegger van zijn eigen architectenbureau.

HOENSBROEK

In Hoensbroek was Piet Mertens nauw betrokken bij onder andere de restauratie van de kleine St. Janskerk en Kasteel Hoensbroek.

In Hoensbroek bekleedde Piet Mertens tal van bestuurlijke functies.

Zo is hij lid geweest van onze vereniging, die hij op voortreffelijke wijze geadviseerd heeft.

Verder was hij ook lid van het bestuur van 'Sport en Spel', was voorzitter van het optochtcomité van CCH en medeoprichter van het Kartingcomité Hoensbroek.

Foto': Marcel van Hoorn.

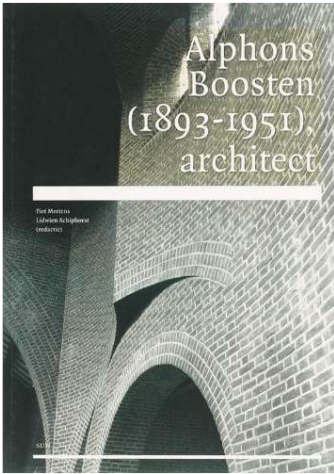
Hij was erudiet en intelligent.

Toen ik hem in 2014 voor het laatst interviewde in zijn huis aan de Kouvenderstraat viel mij zijn fijne kunstzinnige smaak op, hoe hij zijn woning had ingericht met Mackintosh meubilair van zijn Schotse collega Charles Rennie Mackintosh, de architect die geloofde in 'total design'. Gezeten in zijn Umedastoel, een ontwerp van de Japanner Masanori Umeda en bekend geworden door zijn Roosstoel met zijn zachte fluwelen, met de hand genaaide kussens, in de vorm van rode gelaagde bloemblaadjes, die de indruk geven van een diepe, complexe roos, kon hij boeiend vertellen over waardebepalende aspecten van het monument om het te behouden en te restaureren.

“De combinatie van oud en nieuw kan zo zelfs zorgen voor meerwaarde”, was zijn overtuiging.

SCHRIJVER

Piet Mertens behorende tot onze 'Hoensbroekse schrijvers en dichters' heeft enkele belangrijke publicaties op zijn naam staan. Van zijn hand verschenen diverse uitgaven met betrekking tot de Academie van Bouwkunst in Maastricht en beschouwingen over monumentenbeleid en welstandstoezicht. Verder de wetenschappelijk verantwoorde biografieën over Mgr. Jos Stassen, de stuwende kracht achter de restauratie van Rolduc in de jaren 1970 tot 1989 en de basislegger van het huidige Congrescentrum, die als lid van de Bisschoppelijke Bouwcommissie betrokken is geweest bij de rehabilitatie van de kruisweg van Aad de Haas in Wahlwiller. Ook die van Alphons Boosten, de architect van de omstreden Koepelkerk in Maastricht, die voor zijn tijd zeer modern en controversieel was, omdat men toen nog volop leefde in de neostijlen.

ONDERSCHIEDINGEN

Voor zijn grote verdiensten als architect ontving Piet Mertens tal van onderscheidingen zoals de prestigieuze 'Tectotroop' in 1993, vanwege zijn inzet gedurende een lange periode voor het bevorderen van het beroep architect. Het jaar daarop werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau, gevolgd door Ridder in de Orde van Sint Sylvester en Lid in de Orde van de H. Gerlachus. Hij was verder Admiraal in de Orde van de Kesjtieëlule van het CCH, maar het meest vereerd voelde hij zich met het Teuntje, dat hij in 2009 ontving uit handen van de voorzitter van harmonie St. Caecilia uit Hoensbroek voor zijn verdiensten voor Hoensbroek en haar gemeenschap. "Ich bin erg blij mit en gruëtsj op 't Teuntje!" was zijn dankwoord. Piet Mertens is op 6 april 2021 vanwege de Coronapandemie in besloten kring begraven op de begraafplaats tegenover de parochiekerk Grote St. Jan in Hoensbroek.

Zie ook: 'Ir. Piet Mertens, architect en restauratiedeskundige' Heemkundevereniging Oos Gebrook Jrg. 7 nr. 1, maart 2014 p. 10-18.

HET LOMAHUIS IN HOENSBROEK

Door Henri Peters

Dat een rijksmonument niet altijd een garantie is voor een perfecte staat van onderhoud bewijst deze villa, oorspronkelijk een gezellenhuis voor protestantse jonge mannen, in 1928 gebouwd door het N.J.V. (Nederlandsch Jongelingsverbond), op de hoek van de Buttingstraat en de Heisterberg.

Vanwege de snel opkomende mijnindustrie ontstond er in de jaren 20 behoefte aan een onderkomen voor vrijgezelle jonge mannen van protestantse afkomst.

In 1927 nam het N.J.V. het initiatief tot het bouwen van een huis waar dertig jonge mannen ondergebracht konden worden.

HARREMAN VERHUUZINGEN

De Koumen 28

6433 KD Hoensbroek

☎ 045-5233333 - www.harreman.nl

De exploitatie kwam in handen van de Limburgse Organisatie voor Jonge Mannen (Loma ook: Laat Ons Maar Aanpakken). Het gebouw werd ontworpen door de gereformeerde architect Arnold Ingwersen (1882-1959). De stijl is een combinatie van traditionalisme en Amsterdamse School.

1929 OPENING

MUZIEKVEREENIGING „LOMA-KLÄNGE” LOMA-huis, **HOENSBROEK.**

Tot verdere uitbreiding onzer Mandoline-club zoeken wij nog Mandoline-, Luit- en Mandolaspelers. Schriftelijke of mondelinge aanmelding bij het Bestuur. 2316
LOMA-huis, **Buttingstraat 16, HOENSBROEK (L.)**

De officiële opening vond plaats op 6 april 1929.

De heer G. Ter Bals was voorzitter van het bestuur en het echtpaar Zöllner en later het echtpaar Kattenberg werden aangesteld als beheerders van het tehuis en leidden

de zaken als één groot gezin. Ze waren zeer geliefd en werden als vader en moeder aangesproken. De jongens betaalden fl. 13,50 per week en kregen daarvoor een eigen kamer met centrale verwarming, ontbijt, lunch en warm eten. Verder was er een badkamer, waarvan iedereen gebruik kon maken. Ook voor ontspanning werd gezorgd, zo kon men in de ruime recreatiezaal biljarten, tafeltennissen, kaarten enz. Vrijwel direct na de opening ontstond de mandoline-club Loma Klänge, die menig feestje met zijn muziek opluis-terde.

FILM

Het Eye Filminstituut Nederland heeft een film in de archieven over de bouw van het huis en van het dagelijks leven van de bewoners, recreatie, aard-appels schillen, spitten, bonen plukken en het vertrek van de bewoners naar de mijn.

LÉON MEESSEN OPTOMETRIE

Kouvenderstraat 17

6431 HA Hoensbroek

☎ 045-5212587

CRISIS

Door de economische crisis in de 30-er jaren werd het, vooral na 1935, steeds moeilijker om het huis vol te krijgen en ontstonden er steeds grotere financiële problemen.

Deze werden deels verzacht door de kamers voor vakanties te verhuren aan leden van het N.J.V. elders uit het land en door het organiseren van de Bazar (koopjesmarkt).

Tijdens WO II is het gebouw gebruikt als onderkomen van de Hitlerjugend en als 'Mutterschule voor de Ortsgruppe Hoensbroek' van de N.S.D.A.P.

Na de oorlog was het een tijdelijke verblijfplaats voor geëvacueerden en Amerikaanse legeronderdelen. Uiteindelijk is het huis in 1946 verkocht.

KINDERZORG

Koper was de protestantse vereniging 'Kinderzorg' voor Brabant en Limburg. Zij kregen voor de aankoop een lening van de Algemene Synodale Commissie. Het tehuis werd geopend in 1946 en was bedoeld voor onder toezicht geplaatste voogdijkinderen.

Het gebouw had één vleugel voor heel kleine kinderen, één vleugel voor jongere en oudere meisjes en één vleugel voor jongens tot en met 10 jaar. Deze bestemming was echter van korte duur. In 1949 zijn de meeste kinderen verplaatst naar het Emmahuis in de Kouvenderstraat en naar Maastricht waar de vereniging ook een huis had.

AVONDVREDE

Op 20 september 1949 werd het bejaardenhuis 'Avondvrede', gevestigd in het Lomahuis, feestelijk geopend door de heer H. Wemmers, directeur van de Staatsmijnen.

De vereniging 'Avondvrede', die ook al een tehuis had in Houthem-Valkenburg, had het huis aangekocht en behield het tot 1972. Het beheer werd gedaan door de zusters Dienaressen van de H. Geest uit Baexem. Het huis had een eigen kapel. Van de Hoensbroekse bejaarden die in een tehuis woonden, woonden er in 1964 achtentachtig in de Piusstichting en vijfendertig in het Lomahuis.

Na de sluiting van 'Avondvrede' in 1972 verhuisden de bewoners naar het nieuwe gebouw 'De Schutse'.

F. NIJSTEN SLIJTERIJ WIJNHANDEL

Kouvenderstraat 158

6431 HH Hoensbroek

☎ 045-5223466

PENSION-RESTAURANT 'WILHELMINA'

Op de 13e juli 1973 werd in het pand 'Pension-restaurant Wilhelmina' geopend. De eigenaars waren de heer en mevrouw J. Niesten-Bernardi. Ze verhuurden appartementen voor alleenstaande mannen.

CONCLUSIE

Helaas verkeert dit schitterend rijksmonument momenteel in een desolate toestand. Jarenlang achterstallig onderhoud heeft zijn prijs. Te hopen valt dat de gemeente Heerlen eindelijk stappen onderneemt om dit monument, dat voor Hoensbroek zoveel betekend heeft, te redden.

Dit artikel is een aanvulling op het artikel 'Bijzondere gebouwen in Oos Gebroek' jaargang 10, No.3, november 2017.

HOENSBROEK HAVENSTAD?

Door Hein Giesen

In een krantenartikel in het Limburgs Dagblad uit 1949 stond te lezen dat er vijftiengintig jaar eerder, in 1924, bij de gemeente Heerlen serieuze plannen waren om een kanaal te laten graven dat de vervoerskosten voor de mijnen moest drukken.

Dat kanaal had dan moeten lopen vanaf de Maas bij Elsloo-Stein, via Neerbeek, langs de spoorlijn Sittard/Heerlen tot Nuth en vandaar langs de Auvermoer, achter ons kasteel langs, richting de Ganzeweide/Heerlerheide, totale lengte 16 km. Tussen Heerlerheide en de Sittarderweg was in die plannen een havencomplex gepland met 3 kades van 600 meter lang en 40 tot 60 meter breed. Bovendien een eventuele zijtak richting de Passartweg, waar men dan de kolen van de Emma en Hendrik rechtstreeks in de boten kon laden. Totale kosten 25 miljoen harde guldens. Ook een haven in Hoensbroek was mogelijk geweest. Het bleek een utopisch plan te zijn.

Best jammer eigenlijk. Misschien was de kasteelvijver nu dan wel een jachthaven geweest en hadden door de open verbinding met de Maas in de Droomvijver grote meervallen gezwommen.

ADMINISTRATIEKANTOOR LABOR

VLOEDSTRAAT 34

6361 XH Nuth

☎ 045-5650121

TOEN EN NU: DE AKERSTRAAT-NOORD

HOEK HOMMERTERWEG RICHTING AMSTENRADE

AKERSTRAAT-NOORD HOEK HEISTERBERG

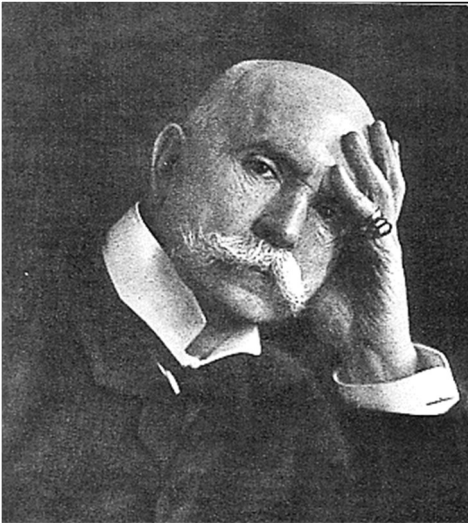

EEN OMSTREDEN HUWELIJKSADVERTENTIE

Van Henri Peters, uit een krantenbericht in 1892

De ex-Jezuïet, graaf Paul van Hoensbroeck, zocht – naar de Berlijnsche correspondent van de N.R.Ct. mededeelt – onlangs een levensgezellin langs den niet meer geheel ongewonen weg van een advertentie in de krant, als volgt luidende:

‘Een aristocraat van ouden adel, 40 jaar oud, van aangenaam, imposant uiterlijk, met weinig vermogen, maar volmaakt vrij van schulden, wenscht eene dame met een groot vermogen te huwen.’

Op grond van deze advertentie komt een huwelijksmakelaar met de graaf in verbinding en men komt schriftelijk overeen, dat de makelaar eventueel vijf percent huwelijksprovisie zal krijgen van de bruidsschat van de aan te brengen bruid, waarbij als grens voor een bruidsschat, waarvan de graaf nog verplicht is provisie te betalen, drie miljoen mark wordt aangenomen.

De makelaar pakt de zaak aan, maar mijnheer de graaf kan maar niet besluiten tot een van de voorgestelde partijen en koopt ten slotte van den bemiddelaar, –

wien hij zegt, dat hij de zaak beu is en liever ongetrouwd wil blijven – de schriftelijke provisie-belofte af met een zekere som gelds als belooning voor de vergeefschte moeite van den makelaar.

Eenigen tijd later echter huwt graaf Hoensbroeck met een van de dames, die de huwelijksmakelaar hem indertijd had voorgeslagen en de makelaar diende nu in arren moede tegen den gewezen jezuïetenpater een eisch om schadevergoeding in, omdat hij dacht, dat de graaf hem snoodelijk voor zijn provisie had opgelicht.

Pogingen tot een minnelijke schikking bleven zonder resultaat. Graaf Hoensbroeck bood 20.000 mark schadevergoeding aan den gekrenkte makelaar

maar deze verlangde 32.000 mark en beweerde dat de tegenwoordige gravin 750.000 mark als bruidsschat had medegebracht.

Het Berlijnsche Kammergericht, waarvoor het proces in tweeden aanleg diende, wees echter den makelaar af, daar men in rechte evenmin huwelijksprovisies als speelwinsten kon vorderen, want het azen op deze soort van provisijs was geen met de goede zeden strookende manier om aan de kost te komen. Men kan juist niet zeggen, dat de heele zaak er uit ziet als iets dat bijzonder bevorderlijk is voor het echtelijk geluk van het jonge paar.

De Berlijnsche correspondent der N.R.Ct.

(De betreffende dame was Gertrud Lettgau. Haar vader was Senaatspresident van het Kammergericht Berlin!)

DE EERSTE TELEFOONHOUDERS IN HOENSBROEK

Door Henri Peters

De uitvinding van de telefoon wordt toegeschreven aan Alexander Graham Bell, die in 1876 als eerste een patent aanvraagde. In feite was het de Italiaan Antonio Meucci die de uitvinder was, maar hij had geen geld om het patent aan te vragen. In 1881 werd het eerste telefoonnetwerk in Nederland in gebruik genomen met 49 aansluitingen.

Wie had de eerste telefoon in Hoensbroek?

1906 EERSTE VERMELDING

De eerste telefoongids heette: *Rijks-gids voor den Telefoondienst*, hierin stond Hoensbroek nog onder Heerlen vermeld. In 1906 staat in deze gids de N.V. Constructiewerkplaats Limburg, Station Hoensbroek vermeld. Later wordt dit bedrijf Plaatwellerij genoemd.

Dit bedrijf had dus de eerste aansluiting in Hoensbroek.

Vanaf 1910 werd de gids *Naamlijsten van den Telefoondienst* genoemd. In de gids van 1910 is geen aansluiting vermeld in Hoensbroek.

In 1913 volgde een nieuwe gids.

De verbindingen voor Hoensbroek-Dorp werden geregeld door het hulp-postkantoor.

ROLF DE JONG AUTOSCHADEBEDRIJF

De Koumen 60

6433 KD Hoensbroek

☎ 045- 5210590

- 1913 2. G. Beckers, notaris Dorpstraat
 3. Marechausseekazerne
 4. Leon Cloots, granen- en meelhandel
 5. Openbare telefooncel in het Telegraafkantoor Akerstraat
- 1915 6. W. De Lahaye, Stalhouder
 7. Dhr. Dr. Th. Aubel, arts, Akerstraat
- 1917 8. Henri Otermans, Rijtuigenvervoer, Dorpstraat
 9. Stroomverkoopmaatschappij district Hoensbroek
 10. Meulenberg-Boels, Hotel-Restaurant Akerstraat
 11. C. Janssen, Stationshotel en handel in granen, Stationstraat, in 1920 overgenomen door Aug. Eyssen-Janssen, handel in paarden
 12. Fa. B. Peters-Ackermans, graan- en meelhandel, Laarvoetpad
 13. Woningvereniging Hoensbroek, pastoor Lucas Röselaers
- 1920 14. Gemeentehuis Hoensbroek
 15. Jos Widdershoven, slager, Dorpstraat
 16. Van der Kroon, burgemeester van Hoensbroek
 17. Hermans-Vincken, koloniaalwaren, Dorpstraat A74
 18. Th. Linders, electrotechnisch tekenbureau
 19. T.M. Koster, apotheek, Akerstraat

Vanaf 1921 werden de meeste aansluitingen vanaf de Akerstraat geregeld door het Rijkstelefoonkantoor-Staatsmijn Emma (in Postkantoor Akerstraat).

In dat jaar waren er de volgende aansluitingen:

Magazijn 'De Bij', manufacturen en confectie, Akerstraat F9b

Geldersche Credietvereniging, Akerstraat F57

W. Esser, directeur Luxor theater

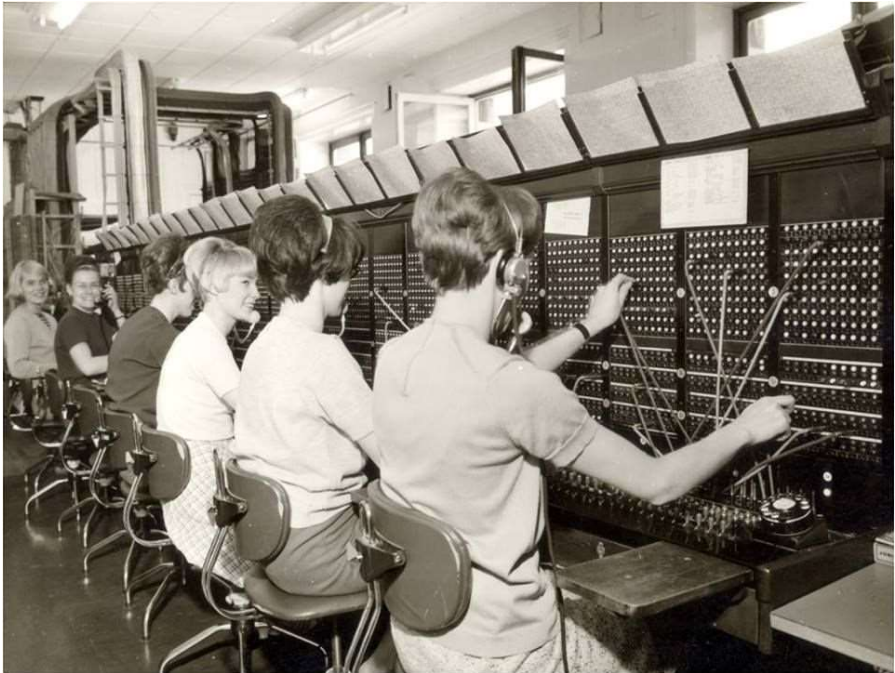
Emma bioscoop, Heisterberg

J.H. Strijbos, autoverhuur en rijwielhandel, Akerstraat 32

Fa. Schijns-Hermans, graanhandel, Akerstraat 64

Magazijn 'De Faam', Fa. Schleinhege, manufacturen en confectie,
Akerstraat F9e

Theo Beckers, meubelhandel, Akerstraat 4

Na 1921 is het aantal aansluitingen snel gestegen doordat er door de mijnindustrie veel winkels en andere bedrijvigheid bij kwamen.

PARTYCENTRUM AMICITIA

Markt 9

6431 LG Hoensbroek

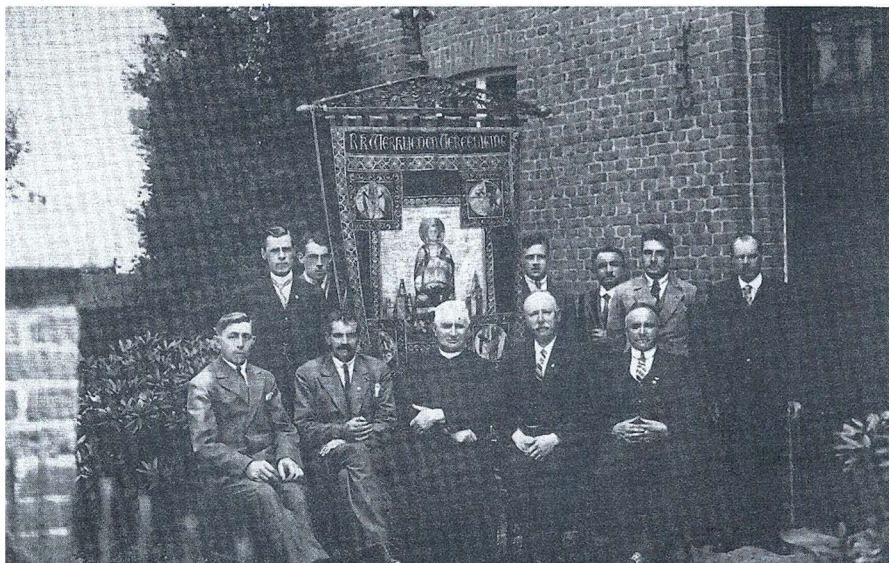
☎ 045- 5212999

DE JONGE WERKMAN

door Hein Bisschops

INLEIDING

Hoewel al in 1912 naar een idee van monseigneur Poels in Heerlen de eerste Nederlandse afdeling van De Jonge Werkman was opgericht besloten pas drie jaar later, in 1915, de rooms-katholieke vakverenigingen en patronaten te gaan samenwerken in aspirantenafdelingen binnen de vakverenigingen met als doel jonge katholieke arbeiders te 'vormen tot bekwame vaklieden en goede leden der r.k. vakorganisatie'. Dit initiatief ging enkele jaren later ter ziele, omdat de bisschoppen meer heil zagen in de Sint-Josephgezellen (in het bisdom Haarlem) en *De Jonge Werkman* (in de overige bisdommen).

Bestuur R.K. Werkliedenvereniging Hoensbroek. In het midden pastoor Roeselaers met links en rechts van hem opa Leistra en opa Bisschops

De bedoeling was dat jongens in de patronaten bleven tot 18 jaar (in het bisdom Haarlem tot 17 jaar) en daarna lid werden van De Jonge Werkman of de St. Josephgezellenvereniging.

Maar het duurde echter nog tot begin 1929 eer het episcopaat (de gezamenlijke rooms-katholieke bisschoppen) een uitspraak zou doen over de meest gewenste vorm voor de organisatie van de katholieke arbeidersjeugd. Uit het

'Plan van Jeugdorganisatie voor jonge arbeiders' blijkt dat de bisschoppen een onderscheid maakten tussen jongens tot 17 jaar en jongens van 17 tot en met 21 of 23 jaar:

'Als regel gelde, dat de jongens in de patronaten blijven tot 18 jaar (in het bisdom Haarlem was al vastgesteld tot 17 jaar); individuele uitzonderingen zijn toegelaten. Daarna worden de jonge arbeiders lid van De Jonge Werkman of de St. Josephgezellenvereniging. Of zij daarvan lid blijven tot 21 jaar of 23 jaar regelt de interdiocesane jeugdcommissie zo nodig in overleg met het R.K. Werkliedenverbond. Ingevoerd worde een wederzijds verplicht lidmaatschap van De Jonge Werkman en de

Zef Bisschops

St. Josephgezellenvereniging enerzijds en vakorganisatie anderzijds. De Jonge Werkman, 1e afdeling van de arbeidersstandsorganisatie staat onder rechtstreekse leiding van de Kerk en beschouwt als haar voornaamste taak de katholieke opvoeding van haar leden.

Aan het hoofd van De Jonge Werkman staat een priester (directeur) met een in meerderheid uit en door de leden zelf gekozen bestuur, waarin echter steeds zitting zullen hebben twee leden, aangewezen door het bestuur van de Tweede afdeling, waartoe alle andere reeds oudere werknemers behoren.

Als regel werd door de jongeren afzonderlijk vergaderd, maar zij hadden toegang tot de vergadering van (de standsorganisatie) der oudere – katholiek georganiseerde – arbeiders.

DRIE HOENSBROEKSE AFDELINGEN

Ook in Hoensbroek ontstonden in de eerste helft van de dertiger jaren van de vorige eeuw initiatieven tot oprichting van afdelingen van de Jonge Werkman. In 1932 ging in Hoensbroek-Passart al de eerste afdeling officieel van start. En in Hoensbroek-Station kwam onder leiding van pater Holthuisen en de heer Caris in het voorjaar van 1937 een tweede afdeling in Hoensbroek tot stand. Op zondag 23 maart 1935 was men volgens een bericht in het Limburgsch Dagblad al eens bijeengekomen in het R.K. Verenigingsgebouw (nu Hotel-Café Amicitia) aan de Markt voor een eerste poging om een afdeling voor Hoensbroek-parochie (Hoensbroek-centrum) tot stand te brengen.

Blijkbaar had dit geen succes, want pas in het voorjaar van 1937 besluiten de pasbenoemde kapelaan Hermans en Zef Bisschops (vader van de schrijver van dit artikel) dat het tijd is voor de oprichting van een Hoensbroekse afdeling, m.n. om een tegenwicht te bieden aan de toenemende schadelijke invloed van de NSB op de opgroeiende jeugd.

En deze keer met succes.

Een jaar later, op het feest van Christus Koning 21 november 1938, werd de eerste feestelijke bijeenkomst gehouden in het R.K. Verenigingsgebouw Amicitia aan de Markt.

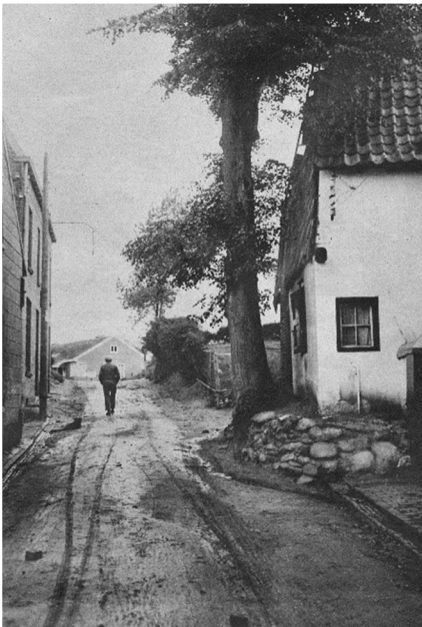

Sportclub met sterke man Niesten.

Na het openingswoord door mijn vader, Zef Bisschops, werden in de stampvolle zaal de 11 nieuwe leden plechtig door kapelaan Hermans aangenomen.

Het krantenbericht over deze feestavond vermeldt, dat het de twee leiders was gelukt om gratis materiaal te krijgen, dat afkomstig was van afgedankte houten woningen van de Staatsmijnen.

In de winter van '37-'38 werd door de toen nog aspirant-leden hard gewerkt om de houten schotten weer in elkaar te zetten met als eindresultaat een prachtig houten clubgebouw aan de Zandstraat.

De Zandstraat in de dertiger jaren

Jonge Werkman: kapelaan Hermans

In december 1938 werkte de Hoensbroekse afdeling mee aan een landelijk onderzoek dat werd uitgevoerd door het Nationaal Verbond van de Jonge Werkman. Zo wilde de afdeling Hoensbroek graag weten hoe de arbeids-loonverhoudingen bij de mijnen en werkplaatsen waren. Op een donderdag zou daarover een grote vergadering plaats vinden in de grote zaal van Amicitia aan de markt. Kapelaan Hermans gaf tevoren al aan erop te rekenen, dat alle jeugdige arbeiders en werkelozen van 17 tot 25 jaar op de vergadering zouden verschijnen. Een goede 80 arbeiders en enkele jeugdige werkelozen bleken graag mee te werken aan deze landelijke actie. Er werden vragenlijsten uitgedeeld die men thuis goed moest invullen.

Een week later zouden ze dan door de bond weer opgehaald worden.

SPORT EN RETRAITE

Sport was een belangrijke activiteit bij de vereniging, zo was er bijvoorbeeld een afdeling voetbal. In juli 1938 werd deelgenomen aan een regionaal jeugdvoetbaltoernooi van de Jonge Werkman in het Sportpark Geleen. En in september 1939 nam men deel aan een voetbaltoernooi in Merkelbeek.

Rond half mei 1939 legden in de parochiekerk St. Jan Evangelist nog eens 14 nieuwe leden de eed af, waardoor het ledenaantal steeg tot bijna 40.

Vaandel Jonge Werkman (Replica)

Hoensbroekse afdelingen Jonge Werkman retraite maart 1938 in Spaubeek

Op het programma van de jaarlijkse feestavond, die zoals gebruikelijk rond het feest van Christus Koning op 21 november werd gehouden, stond in dat jaar de opvoering van een toneelstuk over de laatste Spaanse oorlog. Ook werd er medewerking verleend door de plaatselijke sportvereniging Achilles (de naam werd na de oorlog gewijzigd in 'Swoboda') met als sterke man politieagent Niesten. En bij die gelegenheid kreeg de afdeling ook een eigen vaandel. Zoals gebruikelijk in die jaren werd ook bij De Jonge Werkman ieder jaar afgesloten met de vaste retraite in het retraitehuis in Spaubeek.

Op deze foto uit maart 1938 bij het retraitehuis staat mijn vader als tweede van links op de derde rij, gekleed als leider in pak met stropdas.

In december 1942 kwam er een einde aan de Jonge Werkman toen de vereniging werd verboden door Rijkscommissaris Seyss-Inquart.

GEURTEN DEUREN
Hommerterweg 27
6431 ER Hoensbroek
☎ 045 5212531

HOWA BINNENHUISDECORATIE
Nieuwstraat 12-14
6431 KT Hoensbroek
☎ 045- 5212900

Bezoek kapelaan Hermans bij het 25-jarig huwelijk van mijn ouders

Een leuke anekdote, die de hechte relatie tussen mijn ouders, kapelaan Hermans en De Jonge Werkman weergeeft, wil ik hier niet onvermeld laten.

In 1965 waren mijn ouders 25 jaar getrouwd.

Natuurlijk was kapelaan Hermans aanwezig als goede huisvriend. De oudste drie kinderen werden door hem gedoopt.

Mijn moeder kreeg een kus van hem, waarna hij zei: "Hier heb ik 25 jaar op gewacht". Mijn vader kreeg als geschenk een replica van de vlag van de Jonge Werkman.

Deze vlag heb ik ingelijst en staat nu op een centrale plek in mijn woonkamer.

Mijn vader moest beloven, dat hij geen actie zou ondernemen om een straat naar kapelaan Hermans genoemd te krijgen vanwege zijn aandeel in het verzet in de Tweede Wereldoorlog.

Mijn vader had zelf als koerier een groot aandeel in het verzet van de groep van kapelaan Hermans. Veel leden van de Jonge Werkman zaten later ook in het verzet. Sommige van hen hebben het niet overleefd zoals de heer Diederik, die door politieagent Niesten thuis voor arrestatie werd opgehaald.

Bronnen: familiearchief Hein Bisschops

LENDI MEN | WOMEN | FASHION

Kouvenderstraat 13/15

6431 HA Hoensbroek

☎ 045- 5212430

STRATEN

In onze archieven vonden wij een artikel van Pierre Heijboer waarin hij zijn uitleg geeft over verschillende straatnamen in Hoensbroek. Best interessant om te lezen, vinden wij.

Door Pierre Heijboer zg

In het verleden heb ik al zo nu en dan wat onderzoek gedaan naar de oorsprong van bepaalde buurt- en straatnamen in Hoensbroek. Eén van de dingen die ik daarbij heb opgemerkt, is dat als je er niet uit komt het zin heeft om terug te gaan naar de naam van een buurt of straat, zoals die in het Hoensbroeks werd (en wordt) uitgesproken. Daar zit nogal eens een bruikbare aanwijzing in. Want te bedenken valt dat de Nederlandse namen pas lang nadat de oude, echte naam al bestond ‘op deze straten is geplakt’. Dat moest met name gebeuren toen in de Franse tijd kadasters werden opgemaakt. De ‘naamgevers’ van toen begrepen die Hoensbroekse naam soms niet, en maakten er soms maar wat van.

MUISBERGSTRAAT

Genoemd naar de Muisberg; net als de Hekberg een uitloper van de diverse, door vloedgraven gescheiden, heuvelruggen die in Hoensbroek waren blijven liggen, tot waar zij door Caumerbeek waren geërodeerd. De Muisberg ligt tussen de Muisbergstraat, de Ridder Hoenstraat, de Juliana-Bernhardlaan en het zuidelijke kerkhof van de St. Janskerk. (De plek waar die nieuwe kerk werd gebouwd heette overigens de Pannenberg.)

Bij ‘Muisberg’ is wel eens gedacht aan de naam Meis. Maar dat klopt niet met de Hoensbroekse naam: Muusberg. Muus – dat betekent muizen. En dat lijkt een zeer logische verklaring voor het ontstaan van de naam: een plek waar je veel muizen vond (vanwege de zanderige bodem).

BURGEMEESTER CREMERSSTRAAT

In de nieuwbouw op de plek van de vroegere Middelste Wehr. Ik vraag mij af naar welke ‘burgemeester Cremers’ dit straatje nou genoemd is. Want er waren er twee:

1. Jan Willem Eloygius Cremers (mijn betovergrootvader), die het ambt bekleedde tussen 1830 en 1833. Dat was de zogenaamde Belgische Tijd. Na 1833 werd hij belastingontvanger in het kanton Oirsbeek.
2. Zijn broer Leonardus Josephus Cremers, die Jan Willem opvolgde in 1833, toen Hoensbroek weer bij Nederland kwam. Deze Cremers was tevens vele

jaren notaris in Hoensbroek. Tot hoe lang hij burgemeester is geweest heb ik even niet paraat, maar dat moet in ‘Geschiedenis van Hoensbroek’ terug te vinden zijn.

KOUVENDERSTRAAT

Mensen ‘van buiten’ weten geen raad met deze naam en spreken wel eens van Koevenderstraat. Terwijl de verklaring van de naam in feite duidelijk is als je naar de ‘Hoensbroekse’ naam gaat. Want de stam van de naam is ‘Kouv’. En dat is het Hoensbroekse woord voor kalf: kòòf of kouf. Kouvender betekent dus: de plek van de kalveren. Dat is dus de naam van de buurtschap – de straat kreeg de naam van die buurtschap. (In zeker één zeer oude akte wordt ook gesproken over ‘Kalverdal’)

Dat de dorpingen Kouvender kozen als een plek om de kalveren te weiden had een oorzaak: het was de meest beschutte plek van heel het dorp. Het dal was immers aan drie kanten beschermd door heuvelruggen, die de wind weg hielden. In het noorden was dat de Kouvenderberg. Zo heette het omhoog lopend gebied tussen (ruwweg) de Kouvenderstraat, de Amstenerweg, de Hommerterweg en de Grubstraat. In het oosten werd het dal beschermd door de hoogte waarop later de Staatsmijn Emma werd gebouwd. De straat die daar later in het verlengde van de Kouvenderstraat werd aangelegd werd door de mensen ‘Kouvenderberg’ genoemd, maar in feite is deze niet juist. Want

de naam van deze hoogte was de Heisterberg. De oudere weg die hier omhoog liep heet dan ook zo: Heisterberg. (Ik meen dat heister een oud woord is voor ruig struikgewas – en dat stónd daar). En in het zuiden werd het dal beschermd door de heuvelrug die de Butting heette. Wat betekent die naam? Ik heb bedacht dat het Engelse woord voor vink bunting is. En vogels (musschen, vinck) komen nogal eens voor in oude Limburgse plaatsnamen.

AKERSTRAAT

In een boekje met ansichtkaarten las ik, dat dit eigenlijk Akkerstraat zou moeten zijn. Op een oude kadasterkaart staat inderdaad ‘Ackerstraat’, maar dat is daar geschreven door iemand die in Hoensbroek niet bekend was. Dat het Akerstraat moet zijn (de straat die naar Aken voerde) blijkt duidelijk uit het gegeven dat de straat in het Hoensbroeks steeds Aokersjtraot genoemd is; de weg naar Aoke.

In vroeger tijden (het staat in oude stukken) beschouwde men als de ‘Akerstraat’ de straten die we nu Grubstraat en Buttingstraat noemen, en liep die verder over de Dem en langs Ter Hoven via de Koumen. Dát was de straat die in oude tijden naar Heerlen en naar Aken voerde. Men duidde vroeger het gebied dat lag tussen de Hommerterweg, de Grubstraat, de Buttingstraat, de Heisterberg en de huidige Akerstraat aan als de buurtschap Akerstraat.

Zo kwam het misverstand in de wereld dat bokkenrijder Mathijs Ponts aan de Akerstraat woonde. Nee, hij woonde aan de Grubstraat, maar dat was dus wél de buurtschap Akerstraat.

DE DEM

De naam is steeds in verband gebracht met het woord ‘dam’. Voor de hand zou liggen: de dammen die men er in de beek had gelegd om enige aftakkingen te maken, onder meer naar de molen bij het kasteel. Maar mij lijkt aannemelijker, dat het de dammen (opgehoogde wegen of paden) betreft die men hier ooit heeft aangelegd om het drassige gebied ter plekke beter begaanbaar te maken. In elk geval zal dem moeten slaan op het Nederlandse dammen; meervoud dus, want anders is de naam in het Hoensbroecks niet te verklaren.

TERSCHUREN

Je hebt hier de Schuureikenweg, de Schurenbergweg, het Schurenbergsvoetpad en de Terschurenweg

De typische ronde heuvel (echt een ‘bult’) tussen deze straten en wegen heet tegenwoordig Schurenberg. Deze naam is ontleend aan een van de vier grote hoeves die in vroeger tijden rond deze heuvel lagen. Dat waren: het Meisgoed (aan de zuidzijde van huidige Terschurenweg, in het huidige Terschuren), het Nonnengoed (aan de zuidzijde van de huidige Schurenbergweg,

tegenover de Naanhof) en het Goed Terschuren (onderaan en ten zuiden van de Schuureikenweg, eveneens nabij de Naanhof) en de Naanhof zelf.

Omdat 'schuur' de stam is van de naam van het Goed Terschuren zal het waarschijnlijk, net als het Nonnengoed, een afsplitsing van een van de twee andere genoemde hoeves zijn: een schuur die uitgroeide tot een afzonderlijke hoeve. Men noemt dit een 'spleet' of 'spieker'.

Als bewoners van het Goed Terschuren zijn in oude documenten onder meer genoemd: Jacob van der Schuren (ca 1490 - naar hem werd de hoeve later ook Jacobsgoed genoemd); Heilen en Oele van der Schuren (ca 1515), Thijs Ketelbueter (in 1545) en Herman Eijmael (1672). Gedeelten van het goed waren rond 1800 in het bezit van leden van de familie Slangen. De huizen onderaan de huidige Schuureikenweg, vóór de kruising, zijn een restant van deze hoeve.

Ook de Schurenberg droeg in het verleden andere namen. Ze waren afgeleid van bewoners van de hoeves bij de berg, die er veelal ook de meeste grond hadden. Een van die namen was Pappertsberg – naar Reincken Papperts, die rond 1500 in een van de hoeves woonde.

VAN OERS ASSURANTIËN
Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek
☎ 045- 5212856

WINGERDWEG

Rond 1800 een voetpad ('sentier') dat van de zuidpunt van de Terschurenweg naar de molen bij het kasteel liep. Genoemd naar de 'Schuren Wingerd', de steil aflopende helling zuidelijk van de Terschurenweg, waar we nu onder meer een wijk van bungalows en villa's vinden. Hier lag in vroeger tijden de wijngaard van de Heren van Hoensbroek. Peter des Wijngaarders, dus: Peter, zoon van de wijngaardenier, was in 1461 bewoner van het Nonnengoed aan de Schurenberg. Hij was de stamvader van de familie Wijngaerds, die in later eeuwen in en rond Hoensbroek veel grond en veel aanzien verwierf. Ook de Wijngaerdshof (vroeger de kleine hof in de Koningsbeemd genoemd) in Hoensbroek dankt zijn naam aan een lid van deze familie, die deze hof als pachter bewoonde.

PASTOORSKUILENWEG.

In oude eigendomscedulen (van land) wordt deze aangeduid als 'de weg naar Vaesrade'. En dat wás het ook. Want bekijkt men de oudste kadasterkaart van Hoensbroek, Sectie A, blad 03, dan vindt men daar net ten oosten van de Jeugrubbe de voortzetting van de weg nog terug als voetpad. En op de kadasterkaart van Nuth, Sectie B, blad 01, ziet men het restant van de weg als 'Voetpad op Hoensbroek'.

Later is het dus Pastoorskuilenweg geworden. Waar die naam van is afgeleid? Wat was in het oude spraakgebruik een kuil? Ja – een dagbouw-kolenmijn. Maar daar zijn in Hoensbroek nergens aanwijzingen voor te vinden. Een zandkuil? De weg liep langs de zandgroeve van de Hekberg. Maar die was van de markies, niet van de pastoor.

Een dal? Ik zou het niet weten.

Wel heb ik ergens gevonden dat in de 17e eeuw een van de pastoors van Hoensbroek een stuk land had in de nabijheid van de weg naar Vaesrade.

DUVELSPAD

Begon aan de noordkant van de oude weg over de Schurenberg, nabij de Naanhof, en liep vandaar recht op het bos aan, de Jeugrubbe. Nu loopt dwars over het pad, tussen de Schurenbergweg en het bos, de nieuwe Randweg. Maar hier en daar zijn nog wat restanten van het pad te vinden.

Wat de naam betreft moet men, denk ik voorzichtig zijn. Het liep wel door wat 'duister (duivels) gebied', maar het kan ook zijn dat het zijn naam heeft van een zekere Thisken Duvels, die heel vroeger in de buurt van het pad woonde. (Van de andere kant kant het ook zo zijn dat Thisken zijn naam had vanwege dat pad.)

MOLENPAD.

Het pad is, ten zuidwesten van Overbroek, te vinden op de oudste kadasterkaart. De vraag is: naar welke molen voerde het?

Dat kan de oliemolen aan de Geleen zijn, op de weg naar Weustenrade.

Het kan óók de hoeve Ter Molen zijn, die ooit tussen de Oliemolen en Overlotbroek nabij de Geleen lag.

Tenslotte kan het ook nog de Brommelmolen zijn.

Het probleem is, dat het pad zich op een gegeven moment vertakt. Nagegaan zou moeten worden wat het oudste tracee is geweest.

LEI GREIN, VAN MUILKORF TOT WETHOUDER

Door Hein Giesen

Een van de markantste bewoners van de Kraaienbuurt was de bekende dorps-politicus Lei Grein.

Lei Grein is op 31 augustus 1919 in Maastricht geboren, maar zijn ouders verhuisden naar Hoensbroek, waar hij zoals zoveel jonge jongens in 1935 op de mijn ging werken. In 1947 kreeg hij met zijn kersverse bruid Dolly een woning in de Kasteelbuurt.

Die woning ruilde hij omstreeks 1950 voor een huis aan de Nachtegaalstraat in de nieuwe wijk Huyserveld, waar hij tot ver in de jaren zestig bleef wonen.

VERTROUWENSMAN

Lei had een vlotte babbel, nam voor niemand een blad voor de mond en ontpopte zich op de mijn als woordvoerder en vertrouwensman voor de belangen van de arbeiders. In de jaren na de oorlog werd hij lid van de CPN, de communistische partij. Dat was zo kort na de oorlog bij veel arbeiders een vrij populaire partij, die bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1946 in Amsterdam zelfs de helft van alle stemmen behaalde.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1952 kreeg hij meer stemmen dan CPN-lijstaanvoerder Piet Griekspoor en bezorgde hij de CPN twee zetels. Bij volgende verkiezingen in 1956 was Lei Grein CPN-lijstaanvoerder, maar behaalde de CPN, die in de voorbije jaren van de koude oorlog in Limburg veel sympathie verloren had, toch maar één zetel in de gemeenteraad. Hij voelde goed aan dat zijn populariteit groeide, maar dat zijn verbintenis met de CPN in het toen nog erg verzuilde Limburg een obstakel was om op hem te stemmen.

SCHADENET - KOENEN

Breukerweg 178

6412 ZL Heerlen

☎ 045-5215450

LIJST GREIN

Grond verkocht voor
bouw van torenflats
**Hoensbroeks
raadslid met
muilkorf uit
vergadering**
HOENSBROEK. 19 dec. — Direct

In 1958 maakte hij zich daarom los van de CPN en ging hij op eigen titel de raadsverkiezingen van 1960 in. Met zijn Lijst Grein behaalde hij 668 stemmen, dat was ruim voldoende voor een raadszetel. Vier jaar later, in 1962, werden dat er twee. Lei Grein zorgde in die jaren vaak voor veel reuring in de raadszaal en haalde in december 1964 zelfs de landelijke pers door gemuilkorfd de raadsvergadering te verlaten om zo aan te tonen dat men hem alweer het spreken belette.

Ook wist hij de hele Hoensbroekse bevolking te bereiken met zijn dubbeldikke flyers 'de Toffe Jongens', waarin hij de hele gemeenteraad op de korrel nam.

De naam Lijst Grein had voor velen echter nog steeds teveel associatie met zijn verleden als CPN'er. Voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1966 wijzigde hij daarom zijn partijnaam in Vrije Arbeiderslijst en behaalde hij drie zetels.

WETHOUDER

In 1971 werd hij gekozen als wethouder van Sociale Zaken en Volkshuisvesting.

In die functie deed hij het blijkbaar goed in de ogen van de Hoensbroekse kiezers, want bij de verkiezingen van 1974 kreeg Lei met zijn Vrije Arbeiderslijst de voorkeur van maar liefst een kwart van de Hoensbroekse stemmers, goed voor vijf raadszetels.

In januari 1977 vierde hij zijn zilveren jubileum als gemeenteraadslid en werd zijn inzet voor de Hoensbroekse bevolking beloond met het ereburgerchap van de gemeente Hoensbroek en ontving hij de daarbij behorende zilveren erepenning.

Velen kwamen Lei Grein met zijn jubileum feliciteren.

Regeren is moeilijker dan protesteren en ook de fractie Grein moest inleveren en behaalde in 1978 nog maar drie zetels. Dat betekende tevens het einde van zijn wethouderschap.

HERINDELING

Na de gemeentelijke herindeling was zijn politieke rol ver uitgespeeld.

**Toch 3 zetels
voor lijst Grein
in Hoensbroek**

Hij ging een samenwerkingsverband aan met de Hoensbroekse groeperingen van John van Haren, Heinz Geurts en Al Hamers die onder de naam Aktiegroep '81 vier zetels behaalden in de nieuwe gemeenteraad van groot Heerlen.

Maar daar werden de plaatselijke partijen door de landelijke groepe-

ringen echter simpelweg buitenspel gezet.

Hij bezocht toen, gekweld door een maar niet verbeterende oogziekte, nog maar sporadisch de raadsvergaderingen en kwam in het politieke spelletje bijna niet meer voor. De getergde leeuw van voorheen was opgebrand.

OP EIGEN TITEL VERDER

Als bij de volgende verkiezingen in 1986 de Aktiegroep '81 helemaal versplinterd is, probeerde hij het, (*volgens hem op verzoek van velen*) nog eens op eigen titel.

Hij behaalde nog 764 stemmen, dat waren er echter te weinig voor een raadszetel in een grote gemeente als Heerlen en hij verdween geruisloos van het politieke toneel. Slechts twee jaar later, op 20 april 1988, is Lei Grein, de laatste ereburger van de gemeente Hoensbroek, overleden.

CONSTRUCTIEBEDRIJF WIEL PETERS

Economiestraat 47 A
6433KC Hoensbroek
☎ 045- 521 10 57

VERBOEKET - HYPOTHEKEN & VERZEKERINGEN

Nieuwstraat 6A
6431 KT Hoensbroek
☎ 045- 5281760

MARIA TEN HEMELOPNEMING EN DE KROEDWÖSJ

MARIA TEN HEMELOPNEMING

Maria ten Hemelopneming wordt vermoedelijk sinds het jaar 431 na Christus gevierd. Dat jaar maakte het concilie van bisschoppen afspraken over het goddelijke moederschap.

De feestdag van Maria Hemelvaart op 15 augustus was tot ongeveer 1970 de feestelijke vrije dag van de zomer en stond in het teken van de Mariadevotie en de oogst. Uit dankbaarheid voor de goede oogst trokken vele mensen naar de verschillende Mariaheiligdommen.

Deze dag, de 'Hoog Lieve Vrouwendag', luidde een gezegende tijd in die duurde tot 8 september, Maria-Geboorte, de 'Lage Lieve Vrouwendag'.

Tussen deze beide Lieve Vrouwendagen in is de natuur de mens bijzonder goed gezind.

Giftige dieren hebben hun gif verloren en de kruiden en bloemen in deze periode bezitten een bijzondere geneeskrachtige werking.

Zoals bij bijna alle Christelijke feestdagen verving Maria Hemelvaart een van oorsprong Germaans feest, in dit geval het oogstfeest, dat in verband werd gebracht met de eerstelingenoffers aan de goden en dat nu gezien moet worden als een hulde aan Maria, lelie der velden.

Hoog Lieve Vrouwendag is het oudste Mariafeest en werd reeds in de eerste eeuwen in Jeruzalem, de stad waar Maria aan de voet van de Olijfberg zou zijn begraven, gevierd. De Byzantijnse keizer Mauritijs legde het feest vast op 15 augustus.

KROEDWÖSJ

Ook de Kroedwösj (kruidwis), dat wellicht een oud Germaans gebruik is, wordt nog steeds in ere gehouden. De bloemenruikers of kruidwis bevatten de oogstkruiden en de donderplanten.

Tot de oogstkruiden behoren de aren van de tarwe, spelt, haver en rogge, de dahlia, guldenroede, witte marjolein, blauwe korenbloem, notenbladeren, pruimen en appels.

Tot de donderplanten behoren boerenwormkruid, alsen, kervel, duizendblad, alant, lievevrouwenbedstro en vooral de koningskaars.

Met betrekking tot de donder moesten ze wel donderdags voor het feest geplukt worden bij klimmende zonne.

KROEDWÖSJZEGENING

Voor de Hoogmis op 15 augustus werden de bloemen en kruiden gezegend. De zegening van de kruidwis behoort tot de kerkelijke zegeningen. In gebed wordt gevraagd dat de kruiden en vruchten tot voedsel en geneesmiddel mogen dienen voor mens en dier.

Na de hoogmis wordt de kruidwis voor het huis neergelegd, en ook opgehangen in huizen, stallen, schuren en bij de drinkputten van het vee.

Het fruit wordt opgegeten en de tarwe, haver en rogge geeft men aan het vee of de kippen. Ook wordt wat in de tuin gelegd om rupsenplagen te voorkomen. Bij onweer worden de bladeren en de bloemen vochtig gemaakt en op het kachelvuur verbrand, terwijl de huiszegen wordt gebeden.

Het koord, waarmee de gewassen zijn vastgebonden, is vaak een reep van blauw schorten stof. Bij koeien die leden aan de trommelziekte waarbij de koe dik werd door teveel gassen in de pensmaag, werd het koord om het lijf gebonden.

Zo beschermde de kruidwis mens en dier tegen donder, bliksem en vreselijke ziekten. Het zegenen van de kruidwisboeketten krijgt de laatste jaren in diverse parochies weer meer aandacht.

HEUNEN COIFFEUR HERENSALON

Wilhelminastraat 76

6431 XX Hoensbroek

☎ 045- 5211324

THEMATISCH OVERZICHT ‘OOS GEBROOK’

Meermaals bereiken de redactie vragen over in ons blad verschenen thema’s over diverse onderwerpen en met name vragen over plaatsingsdata of jaargangen en over auteurs. Toevallig kwam er jongstleden nog een vraag van de Heemkundevereniging uit Goirle om informatie over onze dialectschrijver Paul van Hoensbroek.

Wij denken dan ook, dat het een goede zaak is om de in de loop der jaren verschenen hoofdartikelen eens te catalogiseren en deze lijst om de vijf jaren te updaten.

We hebben nog even gedubd over de vraag of dit alfabetisch of chronologisch zou moeten gebeuren en uiteindelijk hebben we gekozen voor dat laatste, met name ook om toekomstige updates te vergemakkelijken.

Achtereenvolgens treft U aan: de benaming van het thema, het plaatsingsnummer met jaargang en de naam van de auteur.

Op onze website www.heemkundehoensbroek.nl vindt u op de pagina ‘Oos Gebrook’ per uitgave de inhoudsopgave. Door op de gewenste tekst te klikken kunt u het hele nummer lezen.

Oude St. Jan	jrg. 1	nr. 1	B. Grothues	
Stamboom Paul van Hoensbroek	jrg. 1	nr. 2	R. v Lieshout	
Kasteel Hoensbroek	jrg. 1	nr. 2	P. Mertens	
Markizaatpenning en Bronzen Teuntje	jrg. 1	nr. 2	B. Grothues	
Bioscopen in Hoensbroek	d 1	jrg. 2	nr. 1	W. Kortekaas
	d 2	Jrg. 2	nr. 2	W. Kortekaas
	d 3	jrg. 3	nr. 1	W. Kortekaas
	d 4	jrg. 3	nr. 2	W. Kortekaas
	d 5	jrg. 3	nr. 3	W. Kortekaas
	d 6	jrg. 4	nr. 1	W. Kortekaas
	d 7	jrg. 4	nr. 2	W. Kortekaas
	d 8	jrg. 4	nr. 3	W. Kortekaas
Het repetitielokaal van de harmonie in de Sloert	jrg. 2	nr. 2	W. Kortekaas	
Jos Cremers en het Natuurhistorisch Museum	jrg. 2	nr. 1	B. Grothues	
Romeinse villa Schuureyck	jrg. 2	nr. 2	H. Giesen	
	jrg. 6	nr. 3	J. Brassée	
Brug over de Auvermoer	jrg. 2	nr. 3	W. Kortekaas	
Jean Toolen en de Grote St. Jan	jrg. 2	nr. 3	S. v Daal	
De Reus van Hoensbroek	jrg. 2	nr. 3	M. Mertens	

Harry Leblanc, kruiswegstaties Grote St. Jan				
	jrg. 3	nr. 1	B. Grothues	
Oude straatnamen, zekerheden en vraagtekens				
	jrg. 3	nr. 1	M. Mertens	
Straatnamen				
d 1 Deken Meijs-erf	jrg. 2	nr. 3	B. Grothues	
d 2 Hommerterweg	jrg. 3	nr. 1	B. Grothues	
d 3 Mgr. Lebouillestraat	jrg. 4	nr. 1	B. Grothues	
d 4 Pastoor Röselaersplein	jrg. 4	nr. 3	B. Grothues	
d 5 Weustenraedtstraat	jrg. 5	nr. 2	B. Grothues	
d 6 Broekstraat	jrg. 6	nr. 3	B. Grothues	
d 7 Schout Franssenplein	jrg. 7	nr. 2	B. Grothues	
d 8 Pater Vaessenstraat	jrg. 7	nr. 3	B. Grothues	
d 9 Pastoor van den Boorenplein				
	jrg. 9	nr. 1	B. Grothues	
d10 Hillenradelaan, Harenlaan, Aldeborglaan, Bleyenbeeklaan				
	jrg. 10	nr.2	B. Grothues	
d11Heisterberg	jrg. 10	nr. 3	B. Grothues	
Jan Lückcr en het Mariabeeld Maria-Gewanden				
	jrg. 3	nr. 2	B. Grothues	
De Hoofdstraat	d 1	jrg. 3	nr. 2	H. Giesen
	d 2	jrg. 3	nr. 3	H. Giesen
	d 3	jrg. 4	nr. 1	H. Giesen
	d 4	jrg. 4	nr. 2	H. Giessen
100 Jaren Basisonderwijs in Hoensbroek				
	jrg. 3	nr. 3	M. Mertens	
De Zwarte Madonna in Maria-Gewanden				
	jrg. 4	nr. 1	J. Hermanns	
Christo Stefanoff in Limburg	jrg. 4	nr. 1	B. Grothues	
De wolvin	jrg. 4	nr. 1	R. v Lieshout	
Kouvender	jrg. 4	nr. 1	M. Mertens	
Caumerbeek of Auvermoer	jrg. 4	nr. 2	Lieshout/Drieshen	
Het oorlogsmonument van Charles Vos	jrg. 4	nr. 2	B. Grothues	
Staatsmijn Emma	d 1	jrg. 4	nr. 3	H. Giesen
	d 2	jrg. 5	nr. 1	H. Giesen
	d 3	jrg. 5	nr. 2	H. Giesen

	d 4	jrg. 5	nr. 3	H. Giesen
	d 5	jrg. 6	nr. 1	H. Giesen
Sportcoryfeeën	d 1 Jan van Uden	jrg. 5	nr. 1	H. Giesen
	d 2 Lambert Verdonk	jrg. 5	nr. 2	H. Giesen
	d 3 Mike Schloesser	jrg. 5	nr. 3	M. Mertens
	d 4 Harrie van 't Hoofd	jrg. 6	nr. 1	H. Giesen
	d 5 Jan Hugens	jrg. 6	nr. 2	H. Giesen
	d 6 Loek den Edel	jrg. 7	nr. 1	M. Mertens
	d 7 Jos Kuipers	jrg. 8	nr. 3	P. Sikora
Hoensbroekse oorlogsslachtoffers		jrg. 5	nr. 3	v. d. Berg/Heltzel
Het oude Gemeentehuis		jrg. 5	nr. 1	H. Bisschops
De Drakenmolen		jrg. 6	nr. 1	H. Peters
Jef Penders, componist en dirigent		jrg. 6	nr. 1	B. Grothues
Werumeus Buning in kasteel Hoensbroek		jrg. 6	nr. 2	B. Grothues
Piet Mertens, architect/restauratiedeskundige		jrg. 7	nr. 1	B. Grothues
Hoensbroekse voetbalverenigingen				
EHC	d 1	jrg. 7	nr. 1	H. Giesen
	d 2	jrg. 7	nr. 2	H. Giesen
	d 3	jrg. 7	nr. 3	H. Giessen
FC Hoensbroek		d 1	jrg. 9	nr. 1 M. Mertens
	d 2	jrg. 9	nr. 2	M. Mertens
	d 3	jrg. 9	nr. 3	M. Mertens
Klaas de Vries, Minister en Senator		jrg. 7	nr. 2	B. Grothues
Honderd Jaar Paluda		jrg. 7	nr. 2	H. Giesen
Een historische Brouwerij		jrg. 7	nr. 3	Peters/Mertens
Het Loeëhoes		jrg. 7	nr. 3	H. Giesen
Max Verboeket, emailleur en glasontwerper		jrg. 8	nr. 1	B. Grothues
Kroniek Mariarade		jrg. 8	nr. 1	P. Sikora
Boerenbond St. Isidorus		jrg. 8	nr. 1	H. Bisschops
Van leesjongen tot ovs'er	d 1	jrg. 8	nr. 1	J. Giezenaar
	d 2	jrg. 8	nr. 2	J. Giezenaar
De Montfortanen en Nieuw Lotbroek		jrg. 8	nr. 1	W. Kortekaas
Grootgrondbezit Kasteel Hoensbroek		jrg. 8	nr. 2	H. Peters
Jos van Oosterhout, beeldend kunstenaar		jrg. 8	nr. 2	B. Grothues
Lucy Tilly, de nachtegaal van Hoensbroek		jrg. 8	nr. 3	B. Grothues

Het Kruis op het Gebrookerplein	jrg. 8	nr. 3	J. Hermanns
De Aldenhof	jrg. 9	nr. 1	H. Giesen
Wilhelmus Petrus Leijten, oorlogsslachtoffer	jrg. 9	nr. 1	H. Bisschops
HBS St. Jan	jrg. 9	nr. 1	H. Bisschops
Joodse Onderduikers in Hoensbroek			
	d 1	jrg. 9 nr. 2	J. v. d. Berg
	d 2	jrg. 11 nr. 3	J. v. d. Berg
Kathagermolen	jrg. 9	nr. 3	H. Peters
Hoensbroekse pianofabrikanten in Parijs			
	d 1	jrg. 9 nr. 3	H. Peters
	d 2	jrg. 12 nr. 1	H. Peters
Chrétien Schouteten, toneelschrijver	jrg. 10	nr. 1	Sijben/Schouteten
Graaf Benedikt von und zu Hoensbroech	jrg. 10	nr. 1	H. Peters
Peter Renier Ritzen, Zouaaf uit Hoensbroek	jrg. 10	nr. 1	W. Kortekaas
Paul Cajus Graaf van Hoensbroech	jrg. 10	nr. 2	B. Grothues
Damiaan Lodewijk Graaf van Hoensbroech			
	d 1	jrg. 10 nr. 2	B. Grothues
	d 2	jrg. 12 nr. 3	B. Grothues
Joodse hulpcommissie voor de Mijnstreek	jrg. 10	nr. 3	J. v. d. Berg
Laatste oorlogsdagen en bevrijding Hoensbroek	jrg. 11	nr. 1	H. Bisschops
B. Grothues en het Chronogram			
	d 1	jrg. 11 nr. 3	H. Sterbrander
	d 2	jrg. 12 nr. 1	H. Sterbrander
Devotiekapel Ten Esschen	jrg. 11	nr. 2	H. Bisschops
Gemeente Hoensbroek 1940/1947	jrg. 11	nr. 2	H. Bisschops
Max Graaf De Marchant et d'Ansembourg	jrg. 11	nr. 2	B. Grothues
Frits Gordebeke, bokskampioen	jrg. 11	nr. 3	H. Bisschops

MY COPY - COPY PRINT & MORE

HORSELSTRAAT 6

6361 HC NUTH

☎ 045- 577 8772

Robert Rijdsijk, verzetsheld	jrg. 12 nr. 1	H. Bisschops
Het (echte) Monument	jrg. 12 nr. 2	M. Mertens
Will Eggen, kunstschilder	jrg. 12 nr. 2	B. Grothues
Rembrandt is een kabbalist	jrg. 12 nr. 2	B. Grothues
Dierbare Herinneringen aan het Mijnspoor	jrg. 12 nr. 3	H. Ermers
Hoensbroeks familiebedrijf L'Ortye	jrg. 12 nr. 3	B. Grothues
Kasteel Hoensbroek tijdens en na WO 2		
	jrg. 12 nr. 3	A. Orbons
Het doek is gevallen voor Paluda	jrg. 13 nr. 1	H. Ermers
George Tielens verblijf in Hoensbroek	jrg. 13 nr. 1	H. Bisschops
Burgemeester Boshouwers en Lotbroek	jrg. 13 nr. 1	M. Mertens
Familie Alofs	jrg. 13 nr. 1	H. Peters
De Spaanse griep	jrg. 13 nr. 2	J. Hermanns
't Klöksjke va Gebrook	jrg. 13 nr. 2	M. Mertens
Veld- en straatnamen in Hoensbroek 1550-1850	jrg. 13 nr. 2	H. Peters
De Hoensbroekse vlag	jrg. 13 nr.3	Grothues/Mertens
Hendrikus Penders, oorlogsslachtoffer	jrg. 13 nr. 3	H. Bisschops
Breuker Jóng Henk van der Linden, cineast	jrg. 13 nr. 3	B. Grothues
Paarden op de Staatsmijn Emma`	jrg. 13 nr. 3	H. Bisschops
Pé Hawinkels, literaire rebel uit Hoensbroek	d 1 jrg. 13 nr. 3	B. van Melick
	d 2 jrg. 14 nr. 1	B. van Melick

ROB PETERS – LIMBURGS BAKWINKELTJE

Wijngaardsweg 16

6412PJ Heerlen

☎ 045- 5226693

GROND EN GOED MAKELAARDIJ IN AGRARISCH VASTGOED

Hofdwarweg 49

6161 DE Geleen

☎ 045- 5213468

BEGUNSTIGERS OOS GEBROOK

M. L'ORTYE

AMSTENR.ADE

PUNCTUA & PARTNERS – ACCOUNTANTS

HOENSBROEK

THE READ SHOP VROMEN

HOENSBROEK

C. VAN TILBURG

HOENSBROEK

VAN MELICK - HEERLIJK UIT HOENSBROEK

HOENSBROEK

moonen | BOUW BV
BOUWKUNDIGADVIES

L'Ortye L'Ogisch!

Ogenlust
*BLOEMSIERKUNST
WWW.OGENLUST.COM

CADMUS
FINANCIAL GROUP BV